

ATATÜRK EĞİTİM FAKÜLTESİNDE YAPILAN "ÖĞRETMENLİK UYGULAMASI" ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Doç.Dr. Adil ÇAĞLAR*

Problem ve Problemin Önemi

Öğretmenlik bir ülkenin geleceğini doğrudan tayin eden mesleklerden biridir ve hiç bir meslek öğretmenlik kadar insan ve toplum hayatı ile doğrudan ilişkili değildir. Eğitim sistemi gelişmemiş, işlevini yerine getirmeyen hiç bir toplum yoktur ki, gelişmiş birlik ve dirlik içinde olsun. Hiç bir ileri eğitim sistemi yoktur ki, öğretmeni yetersiz, kalitesiz, kendisi kaliteli, yeterli ve ileri olsun. Öğretmen, eğitimin kilit adamı, yaratıcı, yaşatıcı, hayata geçirici, uygulayıcı gücüdür.

Bu çerçevede öğretmen eğitimi bir eğitim sisteminin ve toplumun en önemli sorunlarından biridir. Öğretmen eğitiminde tutarlı, kurumlaşmış, standart ve gelenekleri yaratamamış toplumlar çağdaş toplum olamazlar. Bunun yolu ise bilimsel araştırmalar aracılığı ile elde edilecek sağlam ve güvenilir bilgi ve verilerle eğitime yön vermektir.

Öğretmen eğitimi kuşkusuz, öğretmen adayının belirli bir eğitim sürecinden geçirilmesi ve ona öğretmenlik diploması verilmesinden çok daha geniş kapsamlı, karmaşık bir konudur: Gençliği bu mesleğe özendirme, yönlendirme, öğretmen adayının seçimi, fizik mekânların ve imkanların hazırlanması, hizmet öncesi eğitim, uygulama eğitimi, stajyerlik eğitim işbaşında eğitim ve hizmet-içi eğitim gibi bir bütün olarak ele alındığında ve birbiriyle birikimli olarak organize edildiği zaman işlevsel olan öğeleri kapsar. Bu eğitimde hizmet-öncesi eğitimin yeri ve katkısı büyüktür. Yönetim, program, fizik mekân, öğretmen, araç-gereç, uygulama, sosyal faaliyetler vb. öğelerden oluşur.

Hizmet öncesi eğitimde ise, öğretmenlik uygulamalarının çok önemli bir yeri vardır. Hizmet öncesi eğitim süresi içinde yukarıda sayılan öğelerin ne ölçüde başarıyla gerçekleştirildiği, öğrencilere ne ölçüde mesleki, entellektüel kapasite kazandırılabilirdiği, mesleki anlayış, mesleki

---

* Marmara Üniversitesi Eğitim Yüksekokulu Öğretim Üyesi.

karar verme, programı yorumlama, uygulama ve geliştirme, bilgi stoklarından yararlanabilme, araç ve gereçleri amaca yönelik kullanma, öğrenme-öğretme etkinliklerini planlama, yürütme, değerlendirme, eksikleri giderme, öğrencilerle ilişki, iletişim kurma, rehberlik, eğitim-öğretim ile ilgili her türlü planı yapıp uygulayabilme, ekiple çalışabilme, öğrencilerini olduğu kadar kendini de değerlendirme, çeşitli konu, olay, olgular arasında bağlantı kurabilme vb. konularda ne ölçüde yetiştiği ancak uygulama çalışmalarında kavranabilir. Kısaca uygulama, öğretmenlik rol ve davranışlarının içselleştirildiği, gerçek ortamında yaşandığı, öğretmenlik mesleği için gerekli olan bütün bilgi ve becerilerin gerçek ortamında bir yaşama biçimi olarak davranış ve tutum olarak hayata geçirildiği bir faaliyettir (İbarez 55).

Howers' Raporuna göre uygulama çalışmaları, kuramı uygulama olanağı sağlar, öğrencinin eksiklerini ve ihtiyaçlarını görmesini sağlar, gerçek öğretme-öğrenme durumunu yönetirken öğrenci ile çalışma olanağı sağlar ve etkin biçimde fonksiyonel olma kabiliyetini geliştirir. (Ak. Alkan 10)

Adrews'e göre uygulama çalışmaları öğretmen adayında

1. Mesleki kararlara dayanak hazırlar,
2. Mesleki hazırlığı geliştirir.
3. Olgun mesleki gayeler geliştirir,
4. Kuram ve kavramlarla ilgili kavramlar geliştirir,
5. Kavram ve kuram anlayışını kuvvetlendirir.
6. Mesleki tekniklerin uygulanmasında becerilen geliştirmeye yardım eder,
7. Sezgi ve muhakemeyi geliştirir (Alkan 10).

Flowers Raporuna göre uygulama çalışmalarının temel ilkeleri şunlardır:

1. Düşünme kabiliyetini geliştirme ve bir yeteneği geliştirmede diğer kimselere rehberlik etmek esas olmalıdır.
2. Uygulama çalışmaları fikirlere anlam kazandırmalı ve fikirleri uygulamaya yardımcı olmalıdır.
3. Uygulama çalışmaları programın bütününde bir sonraki kademeye yön vermelidir.
4. Uygulama çalışmaları öğrencinin yeteneklerinin etkin biçimde fonksiyonel olup olmadığını değerlendirme olanağı vermelidir.

Aynı rapora göre iyi bir uygulama çalışması,

1. Eğitim programının organik bir parçası olmalı,
2. Öğretmenlerin yapmış oldukları bütün faaliyetlere katılma imkânı vermeli,

3. Çalışma süresi bireyin durumuna göre saptanmalı,
4. Yöneltilme temel eğitim ilkelerinin ışığında yapılmalı,
5. Kubasık sorumluluk esasına dayanmalı,
6. Her odaya normal durumlarda temas sağlama olanağı verecek gerekli tesis sağlanmalıdır.

Gelişmiş Bazı Batı Ülkelerinde Öğretmenlik Uygulamaları

Almanya'da öğretmen yetiştirmede uygulama çalışmaları önemli bir yere sahiptir. Lisans sonrası formasyon seminerlerinde adaylar bir tecrübeli öğretmenin gözetiminde haftada 8-10 saat ders verirler. Konferanslarda hazır bulunurlar, çalışmalara katılırlar (Türkoğlu 338).

Fransa'da öğretmen yetiştiren okulların birer uygulama okulu vardır. Gözlem ve uygulama çalışmaları bu okulun değişik sınıflarında değişik öğretmenlerin gözetiminde sürdürülür (Türkoğlu 1983-10/92). İsveç'te ortaöğretime öğretmen yetiştiren okullarda ilk iki yarıyıl genel konular gösterildikten sonra 4 yarıyıl meslek dersleri ve uygulamalara ayrılır. Uygulamalar deneyimli öğretmenlerin gözetiminde yapılır. (Türkoğlu 1983-203) Romanya'da ortaöğretim öğretmen adayının 4 yıllık üniversite eğitiminin ardından 2 ya da 3 yıllık zorunlu staj döneminden sonra tayini yapılır. (Türkoğlu 1983-212) İngiltere'de öğretmen adayı öğrenciler akademik sürenin %15'ini uygulama okullarında geçirirler. Conont'ın ABD'deki 35 öğretmen yetiştiren okulda yaptığı araştırmaya göre bu okullardan 26'si öğrencilere ortalama 12 hafta tam gün uygulama yaptırmaktadır. Diğer 9 okulda en az iki yarıyıl Part-time uygulama yaptırmaktadır. Uygulamalara sadece uygulama yapılan okulun öğretmenleri değil öğretmen yetiştiren okulun öğretmenleri de aktif olarak katılmaktadırlar (303).

Ülkemizde ilkokul öğretmeni yetiştiren okullarda öğretmenlik uygulamalarına hiç olmazsa 1960'lı yıllara kadar gereken önem verilmiştir. Her okulun bir uygulama okulu vardı. Ayrıca öğrenci, uygulama çalışmalarının yarısını birleştirilmiş sınıflı okullarda yatılı olarak yapıyorlardı. Örneğin daha 1881 yılında "Bilâde selasede Kaim (bulunan) Mekatib-i iptidaiyede usul-ı cedideyi irane (gösterme) ve talime muktedir hocalar yetiştirilmek ve mekâtib-ı sıbyaniye-i mevcudedede müstahdem (görevli) hocalardan işbu yeni usulü tahsil eylemek isteyenler dahi kabul olunmak üzere "gerekçesiyle İstanbul'da bir uygulama okulu açılmıştır (Akyüz 1982 s.160).

Öğretmen yetiştiren kurumlarda bugün yapılmakta olan uygulama çalışmaları bu çerçevede değerlendirilirse çok yetersiz ve çağdaş anlayış

ve uygulamaların gerisinde olduğu görülür. Bu çalışmalar gelenekseldir, süreklilikleri yoktur, eğitim-öğretim programları ile yeterince organik bir bütünlük içinde ve birbirleriyle birikimli, beslemeli değildir. Öğretmen adaylarının beklenti düzey ve ilgileriyle uyumlu değildir. Öğretmen adaylarının mesleki etkinlik ve becerilerini sistematik olarak değerlendirecek bir mekanizmaya sahip değildir.

Bu biçimiyle öğretmenlik uygulamalarının diğer mesleklerin uygulamalarıyla karşılaştırıldığı zaman da çok gerilerde kaldığı görülür. Oysa uygulama çalışmaları açısından öğretmenlik mesleğinin bir zaafı vardır. O da mesleki faaliyet süreci içinde mesleki tecrübenin paylaşılma imkânının çok kısıtlı olmasıdır. Örneğin tecrübeli ve başarılı bir cerrahın ya da mimarın çalışmalarını ve çalışma yöntemlerini diğer memur ya da cerrahlar gözleyip değerlendirebilirler. Oysa öğretmen özel durumlar hariç sınıfındadır, ve sınıfın kapısı diğer öğretmenlere kapalıdır.

Bu olguya ülkemizde meslek-içi stajyerlik faaliyetlerinin de gereğince yapılmadığı gerçeği eklenirse meslek öncesi eğitimde uygulama çalışmalarının önemi iyice artar.

Sonuç olarak, meslek öncesi eğitimde uygulama öğretmen adayının kendisini öğretmenlik mesleğinin bütün boyutlarıyla tarttığı bir faaliyetdir. Başlangıcın niteliği başarıyı doğrudan etkileyen bir faktördür. Bu aşamada olumlu bir meslek başlangıcı yapan aday meslek hayatına daha güvenli ve güçlü olarak başlayacaktır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ortaöğretime öğretmen yetiştirecek olan ve bir aylık uygulama çalışmasına katılan Atatürk Eğitim Fakültesi öğrencilerinin uygulama faaliyetleri ile ilgili değerlendirme ve önerilerini öğrenmek, bu değerlendirmelerin ışığında öğrenciler açısından daha verimli bir uygulama çalışmanın şartlarını ortaya koymaktır.

Bu amaçla araştırmada,

1. Öğrencinin uygulama yaptığı okulda okul yönetimi, danışman öğretmen ve diğer öğretmenlerden yararlanma, iletişim durumu nasıldır?
2. Öğrencinin uygulama çalışmalarına verdiği önem ne kadardır?
3. Uygulama yapılan okulun öğrenci açısından yeterliği ve bu yeterliğin öğrencilerce değerlendirme durumu nedir?
4. Öğrencilerin fakülte yönetim ve öğretim elemanlarından istekleri nelerdir?

5. Uygulama çalışmalarında öğrenciler en fazla hangi alanda yetersizlik duymuşlardır?

6. Uygulama çalışmaları ile ilgili öğrencilerin önerileri nelerdir? Sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır.

3. Araştırmanın Önemi

"Problem ve Problemin Önemi" başlığı altında belirtildiği gibi uygulama öğretmenlik eğitiminin önemli öğelerinden biri olmasına rağmen ne teoride ne de uygulamada bu faaliyetin daha işlevsel olması için ne fakülte ne yüksekokullarda ne de Bakanlık'da yeterli çaba gösterilmemiştir.

Bu konudaki literatür gözden geçirilirse alan araştırmasına dayalı çalışmanın olmadığı görülür.

Bu alanda kalıcı standartlara ve geleneklere ulaşmak için bilimsel yollarla yapılmış çalışmalara da ihtiyaç vardır. Bu çalışma eksik ve yetersizliklerine rağmen uygulama çalışmalarına, özellikle öğrenci açısından yeni bazı yaklaşımlar getirmektedir.

4. Sınırlılıklar

Araştırma ortaöğretime öğretmen yetiştiren fakültelerin bölüm ve anabilim dallarında 8. yy. II. yarısında kesintisiz bir aylık sürede yapılan uygulama çalışmalarının eleştirel bir değerlendirilmesi ile sınırlı tutulmuştur.

5. Varsayımlar

1. Her iki yılda da anket uyguladığımız öğrenci sayısı evreni temsil edecek niteliktedir.

2. Araştırmada kullanılan yöntem araştırmanın amaçlarını ortaya koyacak niteliktedir.

3. Toplanan bilgiler geçerli ve güvenilir bilgilerdir.

4. Anket sorularına verilen cevaplar öğrencilerin samimi düşüncelerini yansıtmaktadır.

5. Fakülte'deki 7 bölümden Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerine anket uygulanmamıştır. Bu bir eksikliktir. Ancak bu biçimiyle de araştırma temsil yeterliliğine sahiptir.

6. Hipotezler

1. Öğrenciler uygulama öncesinde uygulama çalışmasına yeterince

hazırlanmamaktadır.

2. Uygulama çalışmaları uygulamada amacı gerçekleştirecek düzeyde örgütlenmemektedir.

3. Uygulama yapılan okullar uygulama şartlarına sahip değildir. Üstelik bu olanaklar da yeterince kullanılmamaktadır.

4. Uygulama, öğrencilerin öğretmenlik mesleğini benimsemelerine yardımcı olmaktadır.

7. Yöntem

Bu alan araştırmasında anket, görüşme, literatür ve belge taraması teknikleri uygulanmıştır.

Anket sadece öğrencilere uygulama dönüşü haftası içinde uygulanmıştır. Öğrencilerin eğilimlerindeki kalıcılığı ölçmek amacıyla aynı anket 1985-86, 1986-87 öğretim yıllarında iki yıl üst üste Yabancı Diller Bölümünde 22, Fen Bölümleri Bölümünde 13, Türk Dili ve Edebiyat Bölümünde 10, Resim-İş Bölümünde 5, Müzik bölümünde 4 öğrenciye uygulanmıştır.

Öğrencilerle görüşme anket soruları ışığında Eğitim Yönetimi derslerinde yapılmış öğrencilerden bazılarının özellikle uygulamadan en şikayetçi bölüm olan Resim Bölümü öğrencilerinin raporları incelenmiştir.

Uygulama okulu yönetici ve öğretmenleriyle uygulama döneminin son haftasında yine anket sorularının ışığında görüşmeler yapılmıştır.

Bu çalışmada öğrencilere uygulanan anket formu öğrencinin kimliği ile ilgili sorular, uygulama çalışmaları ile ilgili sorular, bu konudaki öneri ile ilgili sorular olmak üzere üç bölümden meydana gelmiştir.

Bütün bu çalışmalardan elde edilen veriler hipotezlerin ışığında yorumlanmıştır.

8. Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1
Uygulama yapılan Lise
Genel L. Anadolu Lisesi

Yıllar	F	%	F	%
1986	59	98,3	1	1,6
1987	60	100	-	-

Tablo 2
Uygulama yapmak istediği okul

Yıllar	Klasik F %	Meslek F %	Anadolu F %	Ortaokul F %	Orta-Lise F %	Cevapsız F %
1986	39 65,0	2 3,3	17 28,3	- 0	- 0	2
1987	28 46,6	3 5,0	13 21,6	2 3,3	12 20,0	- -

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğrencilerin I. Yıl %98.3 ü F: 59 ikinci yıl %100' ü genel liselerde uygulama yapmıştır. Oysa öğrencilerin I. Yıl %65'i (F:39), II. Yıl %46.6sı (F:28)i klasik liselerde uygulama yapmak istemektedir. (Tablo 2) Başka liselerde uygulama yapmak isteyen öğrenciler Anadolu Liselerine yoğunlaşmaktadır. (I. yıl 17,%28.3, II. yıl 13 %21.6) Bölümler açısından bakılırsa Fen, Sosyal, Müzik, Türk Dili bölümlerinin orta-lise, lise kategorisinde yoğunlaştıkları, Resim-İş Bölümünün bütün lise kategorilerine dağıldığı, Yabancı Diller Bölümünün ise 12 öğrenci ile Yabancı Dille eğitim yapan liseleri tercih ettiği görülür. Sonuç olarak türleri açısından ele alındığında seçilen okullarla öğrencilerin beklentileri özellikle Yabancı Diller Eğitim bölümünde oldukça çelişmektedir. Uygulamada bu nokta gözönüne alınmalıdır.

Tablo 3
Uygulama yaptığı okulun semte yakınlığı

Yıllar	Yakın F %	Uzak F %	Cevapsız F %
1986	46 76,6	14 23,3	- -
1987	47 78,3	11 18,3	1

Tablo 3'de görüldüğü gibi uygulama liseleri genellikle öğrencinin oturduğu semte yakın seçilmiştir. Ancak bu okulların seçiminde semte yakınlık kadar uygulama okulu niteliği taşıyıp taşımadığı faktörü de gözönüne alınmalıdır. Zira ilerde görüleceği gibi öğrencilerin bu konuda şikâyetleri oldukça fazladır.

Tablo 4

Uygulama yapılan okuldaki öğrenci sayısı

Yıllar	1-5 F %	6-10 F %	11-15 F %	16-+ F %
1986	12 20	25 41,6	10 16,6	13 21,6
1987	17 28,3	29 48,3	5 8,3	9 15

Tablo 5

Uygulamaya kaç öğrenci ile gitmek istersiniz

Yıllar	Yalnız F %	3-5 Kişi F %	6-8 Kişi F %	8-10 Kişi F %	11 ve + F %	Cevapsız F %
1986	13 21,6	43 71,6	3 5,0	-		1
1987	15 25,0	41 68,3	1 1,6	-	1 1,6	2

Uygulama yapılan okullardaki stajyer öğrenci sayısı Tablo 4'de öğrencilerin kaç öğrenci ile uygulama gitmek istediği de Tablo 5'de görülmektedir. Her iki tablo karşılaştırıldığı zaman arada oldukça anlamlı bir fark ortaya çıkmaktadır. Her iki yılda da öğrencilerin ortalama %93'ü 1-5 kişilik gruplarla uygulamaya gitmek istemektedir. Oysa öğrencilerin sadece ortalama %24'ü bu isteklerine uygun şartlarda uygulama yapmışlardır.

Tablo 6

Uygulama süresinin yeterli olup olmadığı

Yıllar	Yeterli F %	Yetersiz F %	Uzun F %
1986	23 38,3	23 38,3	14 23,3
1987	16 26,6	32 53,3	12 20

Uygulama süresinin yeterli olup olmadığı ile ilgili bilgiler Tablo 6'da görülmektedir. Her iki yılda da ortalama %32'si yeterli, %21'i gereğinden fazla uzun, %57'si ise yetersiz olduğu görüşünü savunmak-

tadırlar. Bu oran konumuz açısından oldukça dikkat çekici bir orandır.

Tablo 7
Uygulama süresince izlenen ders sayısı

Yıllar	0 - 4 F %	5 - 8 F%	9 - 12 F %	13 - 16 F %	17 - + F %	Cevapsız F %
1986	12 20,0	16 26,6	4 6,6	2 3,3	20 33,3	6 10
1987	15 25	21 35	6 10	4 6,6	4 6,6	10 16,6

Bu yetersizliğin ders izleme açısından değerlendirilmesi Tablo 7'de görülmektedir. Her iki yılın yüzdeleri gözönüne alındığında öğrencilerin %22,5'i ; 0-4; %31'i 5-8; %8,3'ü 9-12, %5'i 13-16; %20'si 17 ve daha fazla ders anlatmıştır. Bu soruya cevap vermeyen %13,3'lük kesim dışta tutulursa öğrencilerin %54,5'i 0-8; %36,5'i 9 ve daha fazla ders dinlemişlerdir. Bu sayı yetersizdir. Her iki yılda da öğrencilerin %39'u ders dinlemek için bir haftanın, %24'ü iki haftanın yeterli olduğunu söylemektedirler. Ortalama %20 oranında, %24'ü iki haftanın yeterli olduğunu söylemektedirler. Ortalama %20 oranında bir öğrenci grubu ise ders dinleme ve anlatma sürelerinin kategorik olarak ayrılmasına karşıdırlar (Tablo 8). Belirli bir oranda ders dinledikten sonra ders anlatmayı, ders anlatırken yaptığı hataları ve yetersizlikler ışığında yeniden ders dinlemeyi daha sonra tekrar ders anlatmayı tercih etmektedirler. Bu yaklaşım bize daha fonksiyonel bir yaklaşım olarak görülmektedir.

Tablo 8
Dersleri izlemek için istenen süre

Yıllar	1. Hafta F %	2. Hafta F%	3. ve + Hafta F %	4. Hafta Belli Günlerde F %	Çizmek Gereksiz F %	Cevapsız F %
1986	29 46,6	16 26,6	5 8,3	9 15,0	2 3,3	
1987	18 31,6	13 21,6	5 8,3	15 25,0	3 5,0	5

Tablo 9

Uygulama süresince anlatılan ders sayısı

Yıllar	0 - 2 F %	3 - 5 F%	6 - 10 F %	11 - + F %	Cevapsız F %
1986	20 33,3	15 25,0	8 13,3	9 15,0	8
1987	22 16,6	4 6,6	24 40	10 16,6	-

Tablo 10

Bu sayıların yeterli olup olmadığı

Yıllar	Evet F %	Hayır F%	Cevapsız F %
1986	15 25,0	44 74	1
1987	17 28,3	42 70,0	1

Öğrencilerin uygulama süresince anlattıkları ders sayısı ve bu sayının yeterli görülüp görülmediği Tablo 9 ve 10'da görülmektedir. Görüldüğü gibi öğrencilerin uygulama süresi ders anlatma açısından yetersiz görülmektedir. Nitekim her iki yılda da %25'i 1-2; %15,5'i 3-5, %26,5'u 6-10, %15'i 11 ve üstü arasında ders anlatmışlardır. Bu sayıları öğrencilerin ortalama %72'si yeterli görmemektedir. Bu oran konumuz açısından dikkat çekicidir.

Tablo 11

Dersin kimler tarafından izlenmesi gerektiği

Yıllar	Ders Eğitimi F %	Fakülte Öğretmeni F%	Arkadaşlar F %	Hepsi F %	Hiçbiri F %
1986	19 31,6	23 21,6	7 11,6	14 23,3	7
1987	15 25,0	27 45	5 8,3	10 16,6	3 5,0

Öğrencilerin anlatılan derslerin değerlendirilmesi ile ilgili görüşleri Tablo 11'de görülmektedir. Öğrenciler sadece ders öğretmenin

tek değerlendirici olmasını yeterli bulmamaktadırlar. Örneğin her iki yılda ortalama öğrencilerin %28'i ders öğretmenin, %33'ü fakültedeki Özel Öğretim Yöntemleri hocasının, %10'u arkadaşlarının, %20'si hepsinin %10'u hiç kimsenin izlemesi ve değerlendirmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Mevcut uygulama ışığında bakılınca, öğrencinin değerlendirilmesine Fakülte'deki Özel Öğretim Yöntemleri hocasının da katkısını sağlayacak biçimde uygulamanın yeniden düzenlenmesi gerek öğrencinin kendini daha iyi değerlendirmesi gerekse Fakülte hocasının bu dersi daha fonksiyonel kılabilmesi açısından gerekli görülmektedir. Uygulamanın yeterliliği ve yetersizliği ile ilgili bölümler arasında tutum farkı vardır. Fen Bilimleri (Yeterli 3, Yetersiz 8), Resim-İş (Yeterli 1, yetersiz 4) Yabancı Diller (Yeterli 4, yetersiz 12) biçiminde cevap vermelerine rağmen Sosyal Bilimler Yeterli 3, yetersiz 3), Müzik (Yeterli 2, yetersiz 2), Türk Dili (Yeterli 6, yetersiz 3) biçiminde cevap vermişlerdir.

Ders izleme ve anlatma sayısı ve bu sayıların yeterli görülüp görülmediği açısından özellikle ders anlatma yönünden bölümler arasında farklılıklar vardır. Ders dinleme bütün bölümlerce genellikle yeterli görülmektedir. Ders anlatmada ise Müzik ve Sosyal Bilimler bölümü öğrencileri ortalama 8'er ders anlatmalarına rağmen bu oran Resim, Türk Dili, Yabancı Dil ve Fen Bölümü öğrencilerinde 4 civarındadır. Özellikle bu bölümlerin öğrencileri bu sayıyı yetersiz görmektedirler. (Müzik yeterli 2, yetersiz 2; Sosyal yeterli 3, yetersiz 3; Fen yeterli 3, yetersiz 10; Resim-İş yeterli, yetersiz 5; Türk Dili yeterli 3, yetersiz 7; Yabancı dil yeterli 6, yetersiz 15 dir).

Ders verirken kimlerin izlemesi ve değerlendirmesi gerektiği ile ilgili soruda Yabancı Diller (7 kişi) ve Sosyal Bilimler (4 kişi) öğrencileri özellikle kendi özel öğretim metodolojisi hocalarının devreye girmesini istemektedirler. Oysa Fen Bölümü öğrencileri (sadece 1 kişi) bu konuda fazla istekli değildir. Türk Dili (3 kişi) ve Yabancı Dillerde (6 kişi) derslerin kimse tarafından dinlenmemesi gerektiği yönünde belirgin bir eğilim vardır.

NOT: Bu rakamlar 1987 anketine dayanılarak verilmektedir.

Tablo 12

Ders verirken kendini yeterli hissedip hissetmediği

Yıllar	Evet F %	Hayır F%	Cevapsız F %
1986	45 70,0	15 25,0	
1987	37 61,1	21 35,0	2

Tablo 13

Yetersizlik nedeni

Yıllar	Branş Dersi F %	Öğr. Form Dersi F%	Eğ. Tek. F %	Hepsi F %	Cevapsız F %
1986	20 33,3	15 25,0	8 13,3	9 15,0	8
1987	22 16,6	4 6,6	24 40	10 16,6	-

Öğrencilerin ders verme açısından kendilerini yeterli hissedip hissetmedikleri hissetmedilerse ne açıdan hissetmedikleri ile ilgili rakamlar ve oranlar Tablo 12 ve 13 de görülmektedir. Her iki yılda öğrencilerin ortalama %65,5'i kendilerini yeterli görmüştür. Yeterli görmeyenler ise ortalama %56 öğretmenlik formasyonu dersleri ve eğitim teknolojisi açısından yeterli görmemişlerdir. 1986 yılı öğrencilerinin %40'ı ise kendilerini bütün bu alanlarda hepsinden yetersiz görmüşlerdir. Burada öğrencilerin öğretmenlik formasyonu dersleri açısından daha iyi yetiştirilmesi ve kullanılabilir bilgi ve becerilerle donatılması gereği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 14

Uygulama yapılan okulun imkânları

Yıllar	Yeterli F%	Yetersiz F %	Bir Ölçüde F %	Cevapsız F %
1986	10 16,6	32 53,3	18 30,0	-
1987	12 20,0	28 46,6	19 31,6	1

Tablo 15

Okulun imkânlarından yararlanma olanakları

Yıllar	Yeterli F%	Yetersiz F %	Bir Ölçüde F %	Cevapsız F %
1986	8 13,3	24 40,0	28 46,6	-
1987	9 15,0	19 31,6	27 45,0	5

Uygulama okullarının uygulama açısından yeterliliği ve bu okulların imkânlarından yararlandırılma durumu ile ilgili bilgiler Tablo 14 ve 15 de görülmektedir. Her iki yılda öğrencilerin ortalama %18'i uygulama yaptıkları okulları yeterli, %50'si yetersiz, %31'i bir ölçüde yeterli cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin ortalama %14'ü bu imkânlardan yeterince yararlandık, %35.5'i yararlanamadık, %45'si ise kısmen yararlandık cevabını vermişlerdir. Bu cevaplardan anlaşılacağı gibi uygulama yapılan okullar uygulama imkânları açısından genellikle yetersiz ve yetersiz olan bu imkânlar da genellikle değerlendirilmemektedir.

Ders verirken yeterli hissetme olgusunda Resim-İş bölümünde yetersizlik çoğunluktadır (yetersiz 3 yeterli 2), Yabancı Diller (yetersiz 8, yeterli 15), Türk Dili (yetersiz 4, yeterli 6), Fen (yetersiz 4, yeterli 8), Sosyal Bilimlerde (yetersiz yeterli 5) biçiminde bir yığılma vardır. Yetersizlik nedeni olarak Fen Bölümünde (Branş 2, Eğit. Teknolojisi 3), Yabancı Dil bölümünde (Branş 3, Pedagojik formasyon 2), Türk Dili Bölümünde (P. Formasyon 2), Resim Bölümünde (Hepsi 2, pedagojik formasyon 1) biçiminde yığılma vardır. Anlatım derslerinin ağırlıkta olduğu bölümlerde Pedagojik formasyon, gösterim derslerinin ağırlıkta olduğu bölümlerde branş ve eğitim teknolojisi dersleri daha çok yetersizlik kaynağı olarak gösterilmektedir.

Uygulama yapılan okulun yetersizliği ile ilgili cevaplarda bölümler arasında fark vardır. Yabancı Dil (yeterli 4, yetersiz 11), Fen (yeterli 2, yetersiz 6) Müzik (yeterli-yetersiz 2), Resim İş (Yeterli 0-Yeterli 3) cevabı vermişlerdir. Bu bölümlerin dersleri araç ve gereçe dayalı derslerdir. Bu açıdan yetersizlik hükmüne varılmıştır. Aynı şekilde okulun imkânlarından yararlanma konusunda da yine bu bölümlerin öğrencileri daha olumsuz cevap vermişlerdir. Fen (Yararlandık-Yararlanmadık 4) Yabancı Dil (Yararlandık 1, Yararlanmadık 7), Müzik (Yararlandık 1, Yararlanmadık 2), Resim-İş (Yaralandık 1, Yararlanmadık 1) Oysa Sosyal Bilimler (yeterli 3, yetersiz 3), Türk Dili (Yeterli 3, yetersiz 3), Sosyal Bilimler (yararlandık 4, yararlanmadık 1)cevabını verirler. Bu olgu konumuz açısından ilginçtir. Birinci kategorideki bölümlere uygulama yapılacak okullar tespit edilirken bu noktanın gözönüne alınması gerekir.

Bu konuda en fazla şikâyetçi olan Resim-İş Bölümü öğrencileriyle yaptığımız görüşmede öğrenciler olanakların kısıtlı olduğundan şikâyetlenmişlerdir. (Bunlar uygulama yapılan 8 okuldan 5 tanesinde atölye yok, diğerlerinde çok yetersiz, sınıflar Resim-İş dersi için çok kalabalık, bir sırada üç öğrenci Resim-İş dersi yapıyor, ders saati az, üstelik sınıfların Resim-iş dersine hazırlanması, diğer derslere hazırlık sınıf ve

öğrencinin kendi temizliği dersin yarısını götürmektedir, müfredat yetersizdir, gibi alanlarda toplamaktadırlar).

Tablo 16

Yöneticiler ne ölçüde yakınlık gösterdiler

Yıllar	İlgilendiler F%	İlgilenmediler F %	Kısmen F %	Cevapsız F %
1986	20 33,3	15 25,0	8 13,3	9 15,0
1987	22 16,6	4 6,6	24 40	10 16,6

Tablo 17

Ders öğretmeninin ilgilenip ilgilenmediği

Yıllar	İlgili F%	Kısmen ilgili F %	İlgisiz F %	Cevapsız F %
1986	38 63,3	15 25,0	2 3,3	5
1987	37 61,6	21 35,0	2 3,3	-

Tablo 18

Diğer öğretmenlerin ilgilenip ilgilenmediği

Yıllar	İlgilendiler F%	İlgilenmediler F %	Kısmen İlgilendiler F %	Cevapsız F %
1986	12 20,0	2 3,3	41 68,3	5
1987	9 15,0	4 6,6	42 70,0	5

Tablo 19

Fakülte elemanlarının ilgisi

Yıllar	İlgiliydiler F%	Biraz İlgiliydiler F %	İlgisizdiler F %	Cevapsız F %
1986	6 10,0	13 21,6	32 53,3	9
1987	9 15,0	22 36,6	23 38,3	6

Uygulama yapılan okulda okul yöneticilerinin, ders öğretmenlerinin diğer öğretmenlerin ve fakülte öğretim elemanlarının gösterdikleri ilginin derecesi ile ilgili rakamlar Tablo 16, 17, 18 ve 19'da görülmektedir. Her iki yılda da yöneticiler ortalama %36,5 oranında ilgili, %56 oranında kısmen ilgili öğretmenler %62,5 oranında ilgili, %30 oranında kısmen ilgili, Fakülte elemanları ise %12,5 oranında ilgili, %27,5 oranında kısmen ilgili, %46 oranında ise ilgisiz bir profil çizmişlerdir. Bu rakamlar uygulama yapılan okullarda ders öğretmenlerinin yeterince ilgilendiklerini, yöneticiler, diğer öğretmenlerin ve özellikle fakülte elemanlarının ise öğrencilerle daha iyi bir diyalog kurabilmeleri için gerekli tedbirlerin alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 20

Uygulamanın öğretmenlik mesleği ile ilgili yaptığı tutum değişikliği

Yıllar	Yaptı Olumlu F%	Yaptı Olumsuz F %	Yapmadı F %	Cevapsız F %
1986	38 63,3	5 8,3	10 16,6	7
1987	20 33,3	7 11,6	29 48,3	4

Tablo 21

Uygulamanın gerekliliğine inanıp inanmadıklar

Yıllar	Gerekli F%	Gereksiz F %	Cevapsız F %
1986	58 96,6	2 3,3	-
1987	56 93,3	1 1,6	3

Uygulamanın gerekliliği ve öğrencilerde öğretmenlik mesleği ile ilgili yaptığı tutum değişikliğine ilişkin rakamlar Tablo 20 ve 21'de görülmektedir. Görüldüğü gibi her iki yılda da öğrencilerin ortalama %95'i uygulamanın gerekli olduğuna inanmakta ve öğrencilerin ortalama %48,5'i uygulamanın öğretmenlik mesleği hakkındaki tutumlarını olumlu yönde etkilediğini, %10'u olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedirler. Bu rakamlar uygulamanın öğretmenin hizmet öncesi eğitiminde vaz-

geçilmez bir eğitim-öğretim ögesi olduğunu ancak son derece ciddiye alınması ve hakkı ile yapılması gereken bir faaliyet olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 22
Uygulama süresince bilgi sahibi olunan idari işler

Yıllar	Md.veYrd Grv. F %	Öğret Gr. F%	Okul F %	Kayıt İşleri F %	D.baş İşleri F %	Maaş İşleri F %	Resmî Yaz. F %	SınıfG. İşleri F%	C.sız F %
1986	16 26,6	31 51,6	21 35,0	4 6,6	2 5,0	5 8,3	7 11,6	19 31,6	116
1987	12 20,0	28 46,6	8 13,3	5 8,3	2 3,3	5 8,3	-	9 15,0	69

Uygulama süresince bilgi sahibi olunan idari işler ile ilgili rakamlar Tablo 22'de görülmektedir. Burada görüldüğü gibi uygulama yapılan okullarda öğretmen adayının idari işlerde yetiştirilmesi ile ilgili bir tutum birliği yoktur. Bu birliğin ve birliğe esas teşkil edecek temel ilkelerin açıkça ortaya konması gerekli gözükmemektedir.

Uygulama yapılan okullar öğrencilerin adresleri esas alınarak İl Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü ile Fakülte tarafından ortaklaşa tespit edilmektedir. Bu okullar her yıl adreslere göre değişmektedir. Bu durum uygulama çalışmalarında süreliliği yok etmektedir. Bu konu ile ilgili olarak yaptığımız görüşmelerde okul müdürleri, fakültenin kendilerine uygulamanın amaçları işleyişi ve öğrencilerin durumları konusunda gerekli aydınlatmanın yapmadığını söylemişlerdir. Bu uygulama da farklı tutum ve uygulamalara yol açmaktadır.

Yine öğrencilerin başta Millî Eğitim Temel Kanunu olmak üzere ortaöğretimle ilgili yasa ve yönetmeliklerden haberi olmadıklarını, ortaöğretimde okul yapısını ve okulun işleyişi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını söylemişlerdir.

Yöneticiler ve öğretmenler öğrencilerin uygulamaya gelirken genellikle öğretmenlik mesleğini benimsemiş bir ruh haliyle gelmediklerini, uygulamayı branşı ile ilgili bir öğretmenin yanında ders dinleme ve bir kere de ders anlatma biçiminde algıladıklarını ifade etmişlerdir.

Ders öğretmenleri öğrencilerin genellikle plan yapma, ders aracı kullanma, sosyal ve kol faaliyetlerini organize etme, ders anlatma, öğrencilerle öğrenci-öğretmen ilişkileri dışında ilişki kurma vb. konularda

yetersiz kaldıklarını ders anlatma ve ders aracı kullanma konularının dışındaki konulara genellikle ilgisiz kaldıklarını, orta öğretim ders kitaplarındaki ünite ve konularda ortaöğretim düzeyinde yetişmediklerini, ortaöğretimin niteliği, amaçları ve ilkeleri vb. konularda fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

9. Sonuç ve Öneriler

a. Sonuçlar

Türleri açısından ele alındığında uygulama yaptıkları ortaöğretim kurumları öğrencilerin istekleri ile uyumlu değildir. Bu okullar sadece öğrencilerin oturma adresleriyle uyumludur.

Okul başına düşen öğrenci sayısı öğrencilerin istekleriyle uyuşmamaktadır. Öğrenciler istedikleri öğrenci sayısından çok fazla öğrenci ile uygulama yapmaktadırlar.

Öğrencilerin çoğunluğu uygulama süresinin yetersiz olduğunu söylemişlerdir. Bu konuda bölümler arasında farklılık vardır.

Öğrenciler ders dinleme süresinin yeterliliği ders anlatma süresinin yetersizliği yönünde bir eğilimi göstermişlerdir.

Öğrenciler ders faaliyetlerini sadece ders öğretmenin değerlendirmesini yeterli bulmamakta, aynı branştan diğer öğretmenlerin ve "Özel Öğretim Yöntemleri" hocasının da bu değerlendirmeye katılmasını istemektedirler.

Öğrenciler %65 oranında ders anlatmada, kendilerini yeterli görmektedirler. Yetersiz görenlerin en büyük yetersizlik kaynağı Pedagogik formasyon dersleri ile ilgili bilgi ve becerilerdir. Ayrıca bu konuda bölümler arası farklılıklar vardır.

Öğrenciler uygulama yaptıkları okulları imkânları açısından yetersiz görmektedirler ve yetersiz olan bu imkânları da yeterince kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Bu konuda bölümler arasında farklı bir tutum vardır.

Öğrenciler, uygulama okulundaki yöneticilerin kendileriyle yeterince ilgilenmediklerini, ancak bunun önemli olmadığını, görevli ders öğretmenlerinin yeterince ilgilendiklerini, fakülte'deki öğretim elemanlarının ilgilenmedikleri, ağırlıkla ifade eden cevaplar vermişlerdir.

Öğrenciler uygulamanın gerekli olduğunu ancak mevcut uygulama ile yeterince yararlı olmadığını belirtmişlerdir.

Öğrenciler uygulama süresince idari konularda yeterli bilgilendirilmenin yapılmadığını söylemişlerdir.

Yönetici ve öğretmenler uygulama çalışmalarını konusunda yeterli bilgi ve tecrübe birikimine sahip olmadıklarını fakültenin ve Bakanlığın bu konuda kendilerini yeterince aydınlatmadıklarını belirtmişlerdir.

Uygulamaya gelen öğrencilerin uygulamaya hazırlanmadan geldiklerini, başarı için bu hazırlığın şart olduğu görüşünü dile getirmişlerdir.

b) Öneriler

Bir okula aynı anabilim dalından 5' den fazla öğrenci göndermemeye özen gösterilmelidir.

Uygulama süresinin uzatılması için gerekli çalışmalar başlatılmalıdır.

Uygulama süresince ders dinleme kadar ders anlatmaya da önem verilmelidir.

Mevcut işleyişten fazla ders anlatılmalıdır.

Bu dersler çeşitli öğretmenlerin gözetiminde çeşitli sınıflarda yapılmalıdır.

Öğrenciyi sadece ders öğretmeni değil, aynı branştan diğer öğretmenlerin ve fakülte'deki özel öğretim yöntemleri hocasının da değerlendirebileceği yeni bir mekanizma oluşturmalıdır.

Öğretmenlik formasyonu derslerinin uygulama çalışmalarını destekleyecek biçimde işlenmesi ve düzenlenmesi gerekir.

Uygulama yapılacak okulların seçiminde sadece öğrencinin semtine ya da fakültenin semtine yakınlığının yanında eğitim-öğretim kalitesi uygulama ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir nitelikte olması daha da önemli bir gerekliliktir.

Uygulamaya giden öğrencilerle fakülte öğretimi elemanlarına daha yakın ilgi gösterilmesi sağlanmalıdır.

Uygulama süresince öğrenciye öğretilecek idari işlerde bütün okullar bazında birlik sağlanmalıdır.

Öğrencilerin uygulama yapılan okulun yönetici kadrosu ve diğer öğretmenleriyle daha yakın bir diyalog kurabilmeleri imkânı ve ortamı sağlanmalıdır.

Yabancı Diller Eğitim bölümü öğrencilerine uygulama yapacakları okulu seçerken, Yabancı Diller ile eğitim yapan okullar da gözönüne alınmalıdır.

Öğrenci uygulama öncesi dönemde uygulamaya hazırlanmalıdır; Örnek planlar hazırlatıp, dersler anlatılmalıdır. Bölümlerdeki Özel Öğretim Yöntemleri dersinin saati 3 saatten 5 saate çıkarılmalı ve bu derste öğrenciler aktif kılınmalıdır ve en az üç haftası uygulama çalışmalarına ayrılmalıdır.

Uygulamadan dönüşte öğrencilere uygulama faaliyetleri ile ilgili bir dosya hazırlatılmalı, buna ek olarak uygulama çalışmaları 4 hafta sürecek bir seminerle değerlendirilmelidir.

Uygulama yapılan okullar arasındaki tutum ve anlayış farkı uygulamanın başarısını değiştirmektedir. Bu farklılık imkânlar açısından giderilmeli, ortak bir anlayış tespit edilmelidir.

Uygulama yapılan okul yönetimi ve öğretmenler fakültece uygulamanın amaçları, işleyişi vb. konularda aydınlatılmalıdır.

Öğrenciler ortaöğretim ders kitapları, ders araçları, ortaöğretimin amaç, ilke ve işleyişi konusunda aydınlatılmalıdır.

Uygulama yapılan okullar Bakanlık tarafından seçilmeli ve her yıl aynı okullarda uygulama yapılmalıdır. Bu okullarla ilişkiler sadece uygulama günlerinde değil gerektiğinde ve imkânlar ölçüsünde bütün yıl sürdürülmelidir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Yahya; "Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1985'e kadar)", Ankara, 1985.
- Alptekin, Mehmet; "Öğretmen Yetiştirme Reformu", Ankara, 1974.
- Bilgiseven, Amiran Kurtkan; "Milli Eğitim Stratejimiz Nasıl Olmalıdır?", İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 1986.
- Conant, J. Bryant; "The Education of American Teachers", McGraw-Hill Book Co., New York, 1963.
- Gimeno, Jose Blat, Ricardo Marín Ibanez; "The Education of Primary and Secondary School Teachers, An International Comparative Study", the unesco Press, 1981.
- Lauwers, A. Joseph, Fatma Varış; "Mukayeseli Eğitim", Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1979.
- MEB Dokuzuncu Milli Eğitim Şurası, "Öneriler, Raporlar, Kararlar, Uygulamaya Konulan Esaslar", İstanbul, 1975.
- MEB Onuncu Milli Eğitim Şurası, "Öneriler, Konuşmalar, Kararlar", Ankara, 1981.
- MEGSB Stajyer Öğretmenlerin Stajyerliğinin Kaldırılması, 8.4.1985 gün 2186 sayılı Tebliğler Dergisi.
- Oğuzkan, Ferhan; "Öğretmenliğin Üç Yönü", MEB Yayınları, Ankara, 1971.
- Stinett, T.M. ve Huggett, Albert J. "Professional Problems of Teacher", The MacMillian com., NewYork, 1963.
- Stratemayer, Florance Bi ve Lindsey, Margaret; "Working with Student Teacher", Bureau of Publications, Teachers College Columbia University, NewYork, 1958.
- Türkoğlu, Adil; (Çev) "Almanya'da Eğitim", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.16, s. 1, 1983.
- Türk Eğitim Derneği; "Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz", 1985.
- Türkoğlu, Adil; "Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri, Karşılaştırmalı bir Araştırma", Ankara Üniversitesi Yayınları, 1983
- Yüksek, Turan; "Eğitimi ve Yöneticinin Mevzuat Kitaplığı", Kültür Yayın ve Dağıtım, İstanbul, 1986.
- MEB Öğretmen Yetiştirme Yönetmeliği.
- MEGS Bakanlığına Bağlı Okul ve Kuruluşlarda Stajyer Olarak Atanan Öğretmenlerin Stajyerlik İşlemlerine ilişkin 2186 Sayılı Çizelge.